

Ár 2014, föstudaginn 31. október, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Elísabet Júlíusdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 91/2014**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 18. ágúst 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 13. ágúst 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 22. ágúst 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 18. september 2014. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 19. október, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 31. október 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 29. nóvember 2006 var skjalið „Lánsúmsókn. Fylgiskjal með skuldabréfi nr. X“ undirritað, m.a. af sóknaraðila. Tiltekið var að umsækjandi um lán að fjárhæð kr. 2.600.000 væri A. Ráðstafa átti láninu til að greiða upp heimild Y, lán nr. Z og fjölgreiðslur á Vísakorti A. Gert var ráð fyrir greiðslumati en reitir þess efnis hafa verið fylltir út með kr. 0.

Á umræddri lánsúmsókn kom eftirfarandi fram: „Ef skuldaábyrgð eða veð er sett til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu einstaklings, ber fjármálafyrirtæki samkvæmt “Samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga” (dags. 1. nóv. 2001) að meta greiðslugetu greiðanda, nema ábyrgðarmaður óski skriflega eftir því að það verði ekki gert. Samkvæmt samkomulaginu er þó ávallt skylt að meta greiðslugetu skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000,-. Þó er hjónum eða fólki í óvígðri sambúð heimilt að leysa fjármálafyrirtæki undan skyldu til greiðslumats, vegna ábyrgðar á skuldum hvors annars. Undirritaðir hafa kynnt sér upplýsingabækling bankans um sjálfskuldarábyrgðir.“ Neðan við umræddan texta var gert ráð fyrir að hakað væri við það hvort ráðgert væri að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán greiðanda hjá bankanum og að ábyrgðarmanni hefðu verið kynntar þær ráðagerðir. Þá voru reitir um að ekki væri óskað eftir greiðslumati eða að greiðslumat hefði verið

framkvæmt og hvort að niðurstöður þess bentu til að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar eða ekki. Ekki hefur verið hakað við neinn þessara valmöguleika.

Þann 29. nóvember 2006 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 2.600.000, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili og B Linda Ström tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á skuldabréfinu.

Fyrir liggur skjalið „Niðurstöður greiðslumats“, með gildistíma til 28. febrúar 2007. Aðili í greiðslumati var A. Fram kom að ráðstöfunartekjur væru samtals kr. 372.983, áætlaður framfærslukostnaður var kr. 83.600, áætlaður rekstrarkostnaður bifreiða var kr. 32.187, áætlaður rekstrarkostnaður fasteigna var kr. 40.000 og öryggismörk voru tilgreind kr. 0. Áætluð greiðslugeta án tillits til lána var kr. 217.196. Áætluð greiðslubyrði lána sem ekki yrðu greidd upp var kr. 109.654 og áætluð greiðslubyrði væntanlegs láns var kr. 31.561. Til ráðstöfunar eftir framfærslu og greiðslu lána á mánuði var kr. 75.981. Skuld sem greiddist við sölu var kr. 2.199.895, sölubóknun var kr. 0. Eignir samtals voru neikvæðar um kr. 2.199.895. Núverandi skuldir sem ekki greiddust upp voru að fjárhæð kr. 19.169.559. Væntanlegt lán var kr. 2.600.00. Skuldir samtals voru kr. 21.769.559. Enginn hefur skrifað undir greiðslumatið.

Fyrir liggur útprentun úr tölvukerfi varnaraðila þar sem fram kemur að jákvætt greiðslumat á A hafi verið tilbúið þann 22. nóvember 2006.

Þann 11. febrúar 2009 var gerð skilmálabreyting á skuldabréfinu sem sóknaraðili skrifaði m.a. undir.

Þann 23. júní 2014 fór lögmaður sóknaraðila þess á leit við varnaraðila að viðkomandi ábyrgðarskuldbinding yrði felld niður. Varnaraðili kvaðst þann 10. júlí 2014, meta ábyrgðina gilda.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 13. ágúst 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að sjálfskuldarábyrgð hennar til tryggingar lánveitingar nr. X, verði felld úr gildi.

Sóknaraðili byggir á því að varnaraðili hafi ekki farið að samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, sbr. 3. gr. og 2. og 3. mgr. 4. gr. þess.

Sóknaraðili vísar til þess að hún hafi ekki verið upplýst um niðurstöðu greiðslumatsins áður en hún hafi tekist á hendur sjálfskuldarábyrgð vegna lánveitingar nr. X. Þá liggi ekki fyrir að skjal sem beri yfirskriftina „Niðurstöður greiðslumats“ hafi legið fyrir áður en sóknaraðili hafi gengist í fyrrgreinda ábyrgð þann 29. nóvember 2006. Hvíli á herðum varnaraðila fortakslaus skylda að upplýsa ábyrgðarmann um niðurstöðu greiðslumats áður en hann gangist í ábyrgð.

Sóknaraðili byggir á því að hún hafi ekki verið upplýst um að ráðgert hafi verið að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán lántakanda hjá fjármálafyrirtæki. Samkvæmt 2. mgr. 4. gr. samkomulagsins hafi henni átt að vera gert að staðfesta það skriflega að henni hefðu verið kynntar þær ráðagerðir. Skjöl sem beri það með sér liggi ekki fyrir.

Sóknaraðili telur með vísan til framangreinds að það liggi ljóst fyrir að varnaraðili hafi ekki staðið rétt að viðkomandi lánveitingu, sem og staðið við upplýsingaskyldu sína gagnvart sóknaraðila skv. samkomulaginu áður en stofnað hafi verið til skuldaábyrgðar. Óhjákvæmilega beri að meta viðkomandi sjálfskuldarábyrgð

ógilda með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjörninga.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili telur að farið hafi verið að samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001 við umrædda lánveitingu.

Varnaraðili vísar til þess að forveri hans hafi framkvæmt mat á greiðslugetu lántaka og hafi matið verið jákvætt, þ.e. matið hafi gefið til kynna að lántaki gæti staðið við skuldbindingar sínar. Samkvæmt samkomulaginu hafi ekki hvílt fortakslaus skylda á herðum lánveitanda að kynna ábyrgðarmanni niðurstöður greiðslumats heldur skyldi tryggt að ábyrgðarmaður gæti kynnt sér niðurstöðurnar enda lægi fyrir samþykki greiðanda, sbr. 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins. Einnig skuli áréttað að engan áskilnað sé að finna í samkomulaginu að lántaki staðfesti niðurstöðu greiðslumats. Með undirritun sinni á lánsúmsókn, dags. 29. nóvember 2006, staðfesti sóknaraðili að hafa kynnt sér efni upplýsingabæklingss FF um sjálfskuldarábyrgðir. Í bæklingnum sé vísað til samkomulagsins og greint frá helstu atriðum þess og séu ábyrgðarmenn sérstaklega hvattir til að kynna sér greiðslugetu lántaka. Þar sem sóknaraðili hafi staðfest að hafa kynnt sér efni bæklingssins verði að leggja til grundvallar að honum hafi verið kunnugt um að greiðslumat hafi verið framkvæmt og á hans ábyrgð að óska eftir að sjá það áður en hann hafi gengist í ábyrgð. Í þessu samhengi megi vísa til dóms Hæstaréttar í máli nr. 575/2012. Sambærilega niðurstöðu megi finna í úrskurðum úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 101/2012 og 147/2012. Auk þess vísar varnaraðili til dóms héraðsdóms í máli nr. E-760/2012.

Varnaraðili vísar til þess að framangreint greiðslumat nr. Þ hafi verið framkvæmt þann 22. nóvember 2006 eða rúmlega viku áður en skuldabréfið hafi verið dagsett og hafi matið gilt til 28. febrúar 2007. Það sé því ljóst að greiðslumatið hafi legið fyrir þegar sóknaraðili hafi gengist í hina umþrættu ábyrgð. Matið hafi því verið til reiðu fyrir sóknaraðila til að kynna sér að fengnu samþykki lántaka.

Varnaraðili hafnar því að sóknaraðili hafi ekki verið meðvitaður um að verja ætti lánsfjárhæð til að endurgreiða önnur lán lántaka hjá fjármálafyrirtæki og að skjöl varðandi þetta liggi ekki fyrir. Á lánsúmsókn sem ábyrgðarmaður undirriti þann 29. nóvember 2006 komi fram að ráðstafa skuli skuldabréfinu til að greiða upp heimild á reikningi nr. Y, lán nr. Z og fjölgreiðslur á Vísakorti lántaka, allt í samræmi við 2. mgr. 4. gr. samkomulagsins. Ljóst sé því að sóknaraðili hafi gert sér grein fyrir því að lánsfénu átti að verja til endurgreiðslu annarra lána og hafi staðfest það með undirritun sinni á lánsúmsóknina. Engu skipti þótt ekki hafi verið búið að merkja við hvort meira en helmingi lánsfjár yrði varið til að endurgreiða önnur lán skuldara hjá fjármálafyrirtæki og sé um þetta atriði vísað til fyrrnefndra dóma og úrskurða.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðili beri fyrir sig 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjörninga. Meta þurfi hvort skilyrðum 36. gr. laganna um hvort ósanngjarnt sé eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera sjálfskuldarábyrgðina fyrir sig. Af dómaframkvæmd megi sjá að það ráðist af heildstæðu mati á atvikum hvers máls fyrir sig hvort beita eigi ógildingarreglu 36. gr. laga nr. 7/1936. Einnig megi ráða af dómum að fjármálastofnun þurfi að hafa verið grandvís um slæma fjárhagsstöðu skuldarans og látið hjá líða að tilkynna ábyrgðarmanni þar um, en svo hafi ekki verið í umræddu máli. Sönnunarbyrði um að

skuldbinding ábyrgðaraðila sé ógild hvíli á sóknaraðila og hafi hann ekki sýnt fram á það.

Varnaraðili bendir á að skuldabréfið hafi verið útgefið í nóvember 2006 og hafi ábyrgðarmaður ekki gert athugasemdir við það fyrr en nú og hafi hann því sýnt af sér tómlæti en tæplega átta ár séu liðin frá útgáfu skuldabréfsins. Skilmálum umrædds skuldabréfs hafi einnig verið breytt í febrúar 2009 og hafi sóknaraðili undirritað þá breytingu sem sjálfskuldarábyrgðaraðili. Hafi sóknaraðila því verið í lófa lagið að koma athugasemdum að fyrr.

Varnaraðili telur að ljóst sé að skilyrði fyrir niðurfellingu sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila séu ekki fyrir hendi og að gætt hafi verið að ákvæðum samkomulagsins þegar sóknaraðili hafi gengist í hina umþrættu ábyrgð. Telur varnaraðili því að hafna beri kröfu sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er undirritað af Samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarfélaga sinna. FF var eitt þessara aðildarfélaga og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. FF bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Umrætt samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000.

Í málinu liggur fyrir skjalið „Niðurstöður greiðslumats“. Þar kom fram að til ráðstöfunar eftir framfærslu og greiðslu lána á mánuði væri kr. 75.981. Enginn skrifar undir umrætt skjal. Ljóst er að varnaraðili framkvæmdi greiðslumat í umrætt sinn og uppfyllti þannig skilyrði 3. gr. samkomulagsins að þessu leyti, enda liggur fyrir útskrift úr tölvukerfi varnaraðila þar sem staðfest er að umrætt greiðslumat var tilbúið þann 22. nóvember 2006. Sóknaraðili hefur ekki gert athugasemdir við forsendur greiðslumatsins.

Í 4. gr. samkomulagsins er fjallað um upplýsingagjöf til ábyrgðarmanns áður en til skuldaábyrgðar er stofnað. Í ákvæðinu er í fyrsta lagi kveðið á um það að fjármálafyrirtækjum beri að gefa út upplýsingabækling um skuldaábyrgðir og veðsetningar og dreifa með skjölum sem afhent eru ábyrgðarmönnum til undirritunar.

Í 2. mgr. 4. gr. ræðir um hvernig ábyrgðarmaður skal með undirritun sinni staðfesta að hann hafi kynnt sér efni upplýsingabæklingsins og staðfesta sérstaklega ef það á við að honum sé kunnugt um að ráðstafa eigi meira en helmingi lánsfjárhæðar til uppgreiðslu eldri lána hjá fjármálafyrirtæki.

Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Ef niðurstaða greiðslumats bendir til að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 575/2012 er á því byggt að í 4. gr. samkomulagsins felist í senn að greiðslumat skuli gert á greiðanda og að ábyrgðarmanni gefist færi á að kynna sér matið. Í umræddu máli lá fyrir að greiðslumat hafði verið framkvæmt. Það hafði hins vegar ekki verið kynnt ábyrgðarmanni sem hafði þó kynnt sér efni upplýsingabæklinga um persónuábyrgðir og veðsetningar þriðja aðila. Byggt var á því sjónarmiði í umræddum dómi að með undirritun ábyrgðarmanns á veðskuldabréfið staðfesti hann að hafa kynnt sér upplýsingabækling lánveitandans en þar með átti honum að vera kunnugt um að greiðslumat hafði verið gert. Matið hefði verið kynnt áfrýjanda með þessum hætti en jafnframt hafi það verið undir honum sjálfum komið hvort hann óskaði eftir að sjá það áður en hann veitti samþykki við veðsetningu fasteignar sinnar.

Í máli þessu liggur fyrir að niðurstaða greiðslumats var jákvæð. Sóknaraðili staðfesti með undirritun lánsúmsóknarinnar að hafa kynnt sér upplýsingabækling FF um sjálfskuldarábyrgðir en þar með átti henni að vera kunnugt um að greiðslumat hefði verið gert. Með þessum hætti var sóknaraðili kynnt að greiðslumatið hefði verið gert en það var undir henni sjálfri komið hvort hún óskaði eftir að sjá það áður en hún gekkst í sjálfskuldarábyrgð fyrir skuldabréfinu. Enda þótt þannig væri reglum samkomulagsins ekki fylgt að fullu, verður ekki litið svo á að það hafi haft afgerandi þýðingu fyrir því að sóknaraðili gekkst í ábyrgðina, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 575/2012 og úrskurði úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 55/2013 og 65/2014.

Sóknaraðili byggir enn fremur á því að hún hafi ekki verið upplýst um að ráðgert hafi verið að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán lántakanda hjá fjármálafyrirtæki, sbr. 2. mgr. 4. gr. samkomulagsins.

Þegar sóknaraðili gekkst í ábyrgð samkvæmt skuldabréfinu hafði ekki verið hakað við á skjalinu „Lánsúmsókn. Fylgiskjal með skuldabréfi X“ að verja hafi átt meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán umsækjanda (greiðanda) hjá bankanum og að sóknaraðili hafi verið kynntar þær ráðagerðir. Þrátt fyrir það hafði sóknaraðili vitneskju um það hvernig ráðstafa átti láninu, þ.e. til greiðslu á ýmsum tilgreindum skuldum sóknaraðila hjá varnaraðila.

Með vísan til þess að sóknaraðili skrifaði undir skjal þar sem hún er upplýst um framangreinda ráðstöfun lánsins verður ekki fallist á með sóknaraðila að forsendur séu til að víkja til hliðar sjálfskuldarábyrgð hennar á skuldabréfi nr. X, af þessum sökum, sbr. úrskurði úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 156/2012, 65/2013 og 84/2014.

Í ljósi alls framangreinds er ekki unnt að fallast á með sóknaraðila að sjálfskuldarábyrgð hennar á skuldabréfi nr. X sé ógild, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa. Verður kröfu sóknaraðila því hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 31. október 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Elísabet Júlíusdóttir